

Riktlinjer och trafiksäkerhetsförhållanden av skolskjutsverksamhet

– en studie av tre friskolor i Stockholms stad

Jennie Averby

RAP. 2

oktober 2009

SAMMANFATTNING

I Stockholm stad finns endast en kommunal skolskjuts med buss för elever. Därutöver finns ett antal friskolor som har egna bussar som kör eleverna till skolan. Syftet med denna studie var att undersöka riktlinjer och trafiksäkerhetsförhållanden av skolskjutsverksamheten samt de elever som berörs av den vid ett urval av friskolor i Stockholms stad. Metoden för att genomföra kartläggningen baserades på en kvantitativ metod genom en tematiserad enkät. Urvalet av friskolor baserades på ett strategiskt urval och fyra friskolor valdes ut, varav tre besvarade enkäten och ingick därmed i studien. Resultatet visade att två skolor bedrev skolskjutsverksamheten i egen regi och en skola via entreprenad. En skola hade en upprättad policy för verksamheten, där huvudområdena hämtning och lämning på morgon och eftermiddag samt alla elevers rätt till skolskjuts ingick. Genomsnittligt antal berörda elever på skolorna var 150 stycken och där enkelresan från hemmet till skolan tog i genomsnitt 35 minuter. Trafiksäkerhetskrav som ställdes vid majoriteten av skolorna, på chauffören, fordonet samt skolskjutshållplatser, var bland annat sittplatser för samtliga elever, extra utbildning av chauffören för just skolskjutstransport samt besiktning av förhållandena vid skolskjutshållplatser m.m.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	3
2. SYFTE	3
2.1 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
3. METOD.....	3
3.1 VAL AV METOD	3
3.2 URVAL AV FRISKOLOR.....	4
3.3 URVAL AV RESPONDENTER.....	4
3.4 GENOMFÖRANDE.....	4
3.5 ANALYS	4
4. RESULTAT	5
4.1 POLICY OCH AVTAL	5
4.2 BERÖRDA ELEVER	6
4.3 FORDONET.....	7
4.4 CHAUFFÖREN.....	9
4.5 SKOLSKJUTSHÅLLPLATSER.....	10
5. SLUTSATSER.....	11

Bilaga 1. Enkätformulär

Bilaga 2. Missivbrev

1. INLEDNING

I Stockholm stad finns endast en kommunal skolskjuts med buss för elever. Därutöver finns ett antal friskolor som har egna bussar som kör eleverna till skolan¹ För att erhålla mer kunskap om friskolors skolskjutsverksamhet har NTF Stockholms län fått i uppdrag av Trafikkontoret Stockholms stad att genomföra föreliggande studie. Beställare vid Trafikkontoret har varit Björn Elmerfeldt och projektledare vid NTF Stockholms län har varit Jennie Averbj.

2. SYFTE

Syftet med denna studie var att undersöka riktlinjer och trafiksäkerhetsförhållanden av skolskjutsverksamheten samt de elever som berörs av den vid ett urval av friskolor i Stockholms stad.

2.1 FRÅGESTÄLLNINGAR

- Vilka avtalsformer och riktlinjer har skolorna kring skolskjutsverksamheten?
- Hur många elever berörs av skolskjutsverksamheten och hur ser förhållandena ut för dem?
- Vilka trafiksäkerhetskrav ställs på chauffören, fordonet samt skolskjutshållplatser?

3. METOD

Nedan beskrivs metod, urval, genomförande samt analys av studien.

3.1 VAL AV METOD

Metoden för att genomföra kartläggningen baserades på en kvantitativ metod genom en tematiserad enkät. Enkätformuläret (bilaga 1) arbetades fram utifrån fem teman och med 23 frågeställningar som formulerades utifrån både fasta och öppna svarsalternativ.

¹ Uppdragsbeskrivning ”undersökning skolskjutsar i Stockholm” (Daterad 2009-02-23)

3.2 URVAL AV FRISKOLOR

Urvalet av friskolor till studien baserades utifrån ett strategiskt urval, det vill säga att friskolorna valdes utifrån särskilda kriterier av betydelse för studien. Kriterierna i detta fall var friskolor inom Stockholms stad som har skolskjuts som *förmodat* drivs i egen regi.

Fyra friskolor valdes ut till studien och var följande:

- Centralskolan Al-Huda, Hägersten
- Alzahraa Akademi/Bergholmsskolan, Johanneshov
- Alla Nationers Fria Skola, Skärholmen
- Al-Azharskolan, Vällingby

3.3 URVAL AV RESPONDENTER

Urvalet av respondenter från varje skola baserades på ett strategiskt urval. Respondenterna var antingen rektorer eller skolskjutsansvariga på respektive skola, då de kunde anses ha den övergripande synen på skolskjutsverksamheten vid skolan och därmed bra kunskap för att besvara enkäten.

3.4 GENOMFÖRANDE

Enkätformuläret (bilaga 1), missivbrev (bilaga 2) samt bifogat svarskuvert sändes per vanlig postgång adresserat till samtliga skolans rektorer/ ansvarig för skolskjutsverksamheten, onsdagen den 9 september 2009. I medföljande missivbrev förklarades syftet med kartläggningen samt sista datum att besvara enkäten, som var fredagen den 25 september. Skolorna hade därmed cirka 2,5 veckor på sig att besvara enkäten.

Samtliga svarskuvert som bifogades i utskicket numrerades för att vid behov kunna följa upp och påminna berörda skolor att besvara enkäten. De skolor som ej besvarade och återsände enkäten inom sista datumet, fick en skriftlig påminnelse samt återigen enkätformulär och svarskuvert sänt till sig.

3.5 ANALYS

Den kvantitativa datan och den kvalitativa textmassan från de fasta och öppna svarsalternativen i enkäten bearbetades och analyserades i Excel. Då textmassa från de öppna svaren var ringa krävdes ingen djupare analysmetod.

4. RESULTAT

Nedan presenteras det totala resultatet av studien, utifrån de fem teman som återfinns i enkätformuläret. En* av de fyra tillfrågade skolorna valde att inte besvara enkäten. Nedanstående resultat baseras därmed på de övriga tre skolor som valde att besvara enkäten.

4.1 POLICY OCH AVTAL

Två skolor (Alzahraa Idealiska akademi och Centralskolan Al-Huda) angav att de *drev skolskjutsverksamheten* i egen regi och en skola (Alla Nationers Fria skola) via entreprenad.

Verksamhetsform	Antal skolor
Egen regi	2
Entreprenad	1
Annat	0

Tabell 1. Verksamhetsform och antal skolor

En skola (Alzahraa Idealiska akademi) angav att de hade en upprättad policy alternativt riktlinjer/rutiner för skolans skolskjutsverksamhet och där *huvudområdena i policyn* främst berörde:

- Hämtning och lämning på morgon och eftermiddag
- Alla elevers rätt till skolskjuts.

Har Policy	Antal skolor
Ja	1
Nej	2

Tabell 2. Antal skolor med upprättad policy

Skolan som uppgav att de hade en upprättad policy (Alzahraa Idealiska akademi), angav också att de *säkerställde att policyn efterlevdes* genom att dagligen ha träffar med chaufförerna, där rutiner och andra aktuella händelser diskuterades.

* Al-Azharskolan, Vällingby

4.2 BERÖRDA ELEVER

Det *genomsnittliga antalet elever* som berördes av skolskjutsverksamheten på de tre skolorna var 150 st. Sett skola för skola, hade en skola 260 elever (Alzahraa Idealiska akademi) som berördes av verksamheten, en skola 90 elever (Alla nationers fria skola) och ytterligare en skola hade 100 elever (Centralskolan Al-Huda).

Skola	Antal elever
Skola 1	260
Skola 2	90
Skola 3	100

Medelvärde: 150 elever

Tabell 3. Antal berörda elever av skolskjutsverksamheten/skola samt genomsnittligt antal berörda elever totalt sett

Den genomsnittliga längden på enkelresa med skolskjutsen för eleverna, från hemmet till skolan var 35 minuter. Sett skola för skola, hade två skolors berörda elever (Alla nationers fria skola och Centralskolan Al-Huda) en genomsnittlig längd på enkelresan med 30 minuter och en skolas elever (Alzahraa Idealiska akademi) 45 minuter.

Skola	Minuter
Skola 1	45
Skola 2	30
Skola 3	30

Medelvärde: 35 minuter

Tabell 4. Genomsnittlig tid för enkelresan med skolskjutsen/skola samt genomsnittligt antal minuter totalt sett

Samtliga tre skolor (Alzahraa Idealiska akademi, Alla nationers fria skola och Centralskolan Al-Huda) hade som rutin att vid läsårets början *informera/utbilda* elever, lärare och föräldrar angående trafiksäkerhets- och ordningsregler kring skolskjutsen. Samtliga tre skolor (Alzahraa Idealiska akademi, Alla nationers fria skola och Centralskolan Al-Huda) besvarade även att föräldrar hade *möjlighet att anmäla frånvaro* av sitt barn till bussen, vid till exempel sjukdom.

Rutin	Ja	Nej
Genomför utbildning	3	0
Anmäla frånvaro	3	0

Tabell 5. Antal skolor som har som rutin att genomföra utbildning samt antal skolor som möjliggör till frånvar oanmälan

En skola (Alzahraa Idealiska akademi) uppgav att de säkerställde att samtliga elever *närvarade vid av- och påstigning genom att* bussarna hade bussvakter och att de yngsta eleverna överlämnades av föräldrarna.

4.3 FORDONET

Två skolor angav att de använde fler än en *typ av registrerat skolskjutsfordon* för verksamheten (Alzahraa Idealiska akademi och Alla nationers fria skola). En av dessa skolor (Alla nationers fria skola) hade tre typer av fordon i bruk, i form av personbil, lätt buss samt tung buss. Den andra skolan (Alzahraa Idealiska akademi) uppgav att de hade två typer av registrerade skolskjutsfordon i bruk, i form av lätt buss och tung buss. En skola (Centralskolan Al-Huda) uppgav att de hade ett fordon i bruk, i form av lätt buss.

Därmed hade två skolor (Alzahraa Idealiska akademi och Alla nationers fria skola) tung buss i bruk för verksamheten, samtliga tre skolor (Alzahraa Idealiska akademi, Alla nationers fria skola och Centralskolan Al-Huda) hade lätt buss i bruk samt en skola (Centralskolan Al-Huda) hade personbil i bruk.

Typ av fordon	Antal skolor
Personbil	1
Lätt buss	3
Tung buss	2
Annat	0

Tabell 6. Antal skolor och typ av skolskjutsfordon

Två skolor (Alzahraa Idealiska akademi och Centralskolan Al-Huda) uppgav att *fordonet/fordonen ägdes av skolan*. En skola (Alla nationers fria skola) uppgav att två av fordonen, personbil och lätt buss, ägdes av skolan, men det tredje fordonet, tung buss, ägdes dock inte av dem.

Skolan äger fordonet	Antal skolor
Ja	2
Nej	0
Både ja och nej	1

Tabell 7. Antal skolor som äger fordonen

Samtliga tre skolor (Alzahraa Idealiska akademi, Centralskolan Al-Huda och Alla nationers fria skola) *hade, alternativt ställde krav på, sittplatser* för samtliga elever i fordonet/fordonen samt att fordonet/fordonen var utrustade med, alternativt ställde krav på, *särskild utmärkning* av fordonet som visar dess användning. Ingen av de tre skolorna hade, eller ställde krav på, att fordonet skulle vara *utrustat med alkolås*.

En skola hade inte, alternativt ställde inte som *krav på, säkerhetsbälten* vid samtliga säten i fordonet (Alzahraa Idealiska akademi) och en skola hade det/ställde krav på det (Centralskolan Al-Huda). En skola (Alla nationers fria skola) hade/ställde krav på säkerhetsbälten i fordonen personbil och lätt buss, men dock inte i tung buss.

Säkerhetskrav	Ja	Nej	Både ja och nej
Säkerhetsbälte	1	1	1
Alkolås	0	3	0
Sittplats för samtliga	3	0	0
Särskild märkning	3	0	0

Tabell 8. Antal skolor som har/ställer krav på fordon utrustade med bälte, alkolås, sittplats och särskild märkning

4.4 CHAUFFÖREN

Två skolor (Alzahraa Idealiska akademi och Centralskolan Al-Huda) angav att *chauffören/chaufförerna var anställda av skolan* och en skola (Alla nationers fria skola) att chauffören/chaufförerna inte var det.

Två skolor (Alzahraa Idealiska akademi och Centralskolan Al-Huda) uppgav även att chauffören/chaufförerna genomgick *extra utbildning* specifikt för just skolskjutstransporter.

Chaufför	Ja	Nej	Bortfall
Anställd av skolan	2	1	0
Extra utbildning	2	0	1

Tabell 9. Antal skolor som har chaufförer anställda av skolan samt chaufförer som genomgår extra utbildning

En skola (Alzahraa Idealiska akademi) angav att de *säkerställde* att chauffören/chaufförerna var behöriga att framföra aktuellt skolskjutsfordon genom att förarna hade giltiga körkort för skolskjutsarna, det vill säga D-körkort.

Säkerställandet av behöriga ersättare *vid frånvaro av ordinarie* chaufför vid t.ex. sjukdom, säkerställdes genom att en skola (Alzahraa Idealiska akademi) hade en vikarielista som väl täckte ordinarie förare. En skola (Centralskolan Al-Huda) kommenterade att skolan alltid såg till att det fanns behöriga ersättare, men specificerade inte hur skolan konkret säkerställde det.

En skola (Centralskolan Al-Huda) angav även att de *stälde ytterligare trafiksäkerhetskrav* på chauffören, förutom särskild utbildning och korrekt körkortsbehörighet. Ytterligare krav som ställdes på chauffören var regler kring parkering av fordonet såsom när, var och på vilket sätt samt hänsynstagande till barn samt översyn av barnen vid av- och påstigning.

4.5 SKOLSKJUTSHÅLLPLATSER

Två skolor (Alzahraa Idealiska akademi och Centralskolan Al-Huda) angav att de hade *anordnade skolskjutshållplatser* för av- och påstigning och en skola angav att de inte hade det (Alla nationers fria skola). De två skolor som angav att de hade anordnade hållplatser (Alzahraa Idealiska akademi och Centralskolan Al-Huda) angav också att de *genomförde någon form av besiktning* av trafikförhållandena vid skolskjutshållplatserna, såsom trafikmängd och reell hastighet av förbipasserande fordon.

De två skolorna (Alzahraa Idealiska akademi och Centralskolan Al-Huda) som uppgav att de hade anordnade skolskjutshållplatser, angav även att skolorna hade specifika *fastlagda säkerhetsrutiner* vid på- och avstigning av fordonet.

Säkerhetskrav	Ja	Nej
Anordnade hållplatser	2	1
Genomför besiktning	2	1
Rutiner på-avstigning	2	1

Tabell 10. Antal skolor som har anordnade hållplatser, genomför besiktning av dem samt rutiner för på- och avstigning

5. SLUTSATSER

▪ Policy och avtal

Två skolor bedrev skolskjutsverksamheten i egen regi och *en skola* via entreprenad. *En skola* angav att de hade en upprättad policy/riktlinjer/rutiner för verksamheten samt säkerställde att policyn efterlevdes via dagliga möten med chaufförerna.

▪ Berörda elever

Genomsnittligt antal berörda elever på skolorna var *150 stycken* och där enkelresan från hemmet till skolan tog i genomsnitt *35 minuter*. *Samtliga tre skolors* elever m.fl. fick genomgå information/utbildning angående trafiksäkerhets- och ordningsregler kring skolskjutsen. Vid *samtliga tre skolor* hade föräldrar till berörda elever också möjlighet att anmäla frånvaro till bussen i samband med t.ex. sjukdom. *En skola* angav att de säkerställde att samtliga elever närvarade vid av- och påstigningen genom bussvakter och att föräldrar lämnade över barnen.

▪ Fordonet

En skola hade personbil, *tre skolor* lätt buss samt *två skolor* tung buss i bruk till verksamheten. *Två skolor* uppgav att fordonen ägdes av skolan och *en skola* uppgav att vissa av fordonen ägdes av skolan. *Samtliga tre skolor* hade/ställde krav på särskild märkning av skolskjutsfordonet och sittplats för samtliga elever. Samtidigt hade/ställde inte någon av *de tre skolorna* krav på alkohol i fordonen. *En skola* hade/ställde krav på säkerhetsbälte i fordonen och *en skola* ställde inte krav på det. *En skola* hade/ställde krav på bälte i vissa av fordonen.

▪ Chauffören

Två skolor angav att chauffören/chaufförerna var anställda av skolan, och *en skola* att de inte var det. *Två skolor* angav att de genomförde extra utbildning av chaufförerna, specifikt för skolskjutstransporter. *En skola* angav att bortfall av chaufför vid exempelvis sjukdom säkerställdes genom en vikarielista som väl täckte ordinarie förare.

▪ Skolskjutshållplatser

Två skolor hade anordnade skolskjutshållplatser, genomförde besiktningar av dem samt hade rutiner för av-och påstigning. *En skola* hade inget av det.

Enkätformulär- skolskjuts

1. POLICY OCH AVTAL

1.1 I vilken form drivs skolskjutsverksamheten?

- Egen regi
- Entreprenad
- Annat _____

1.2 Har skolan någon upprättad policy/riktlinjer/rutiner för skolans skolskjutsverksamhet?

- Ja
- Nej

1.3 Om ja på fråga 1.2, vilka huvudområden innefattas i policyn/riktlinjerna/rutinerna?

1.4 Om ja på fråga 1.2, hur säkerställs det att policyn/riktlinjerna/rutinerna efterlevs i praktiken?

2. BERÖRDA ELEVER

2.1 Hur många elever berörs av skolskjutsverksamheten?

2.2 Hur lång tid tar den genomsnittliga enkelresan för eleverna?

2.3 Har skolan som rutin att genomföra utbildning/information för elever men också föräldrar och lärare angående trafiksäkerhets- och ordningsregler kring skolskjutsen, t.ex. vid läsårets början?

- Ja
- Nej

2.4 Hur säkerställs att samtliga elever närvarar vid av- och påstigning?

2.5 Har föräldrar möjlighet att anmäla frånvaro av sitt barn till bussen?

- Ja
- Nej

3. FORDONET

3.1 Vad för typ av fordon är skolskjutsfordonet?

- Personbil (> 8 passagerare)
- Lätt buss (< 8 passagerare och upp till 3,5 ton)
- Tung buss (< 8 passagerare och väger mer än 3,5 ton)
- Annat _____

3.2 Ägs fordonet av skolan?

- Ja
- Nej

3.3 Är fordonet utrustat/ställs det krav på säkerhetsbälten vid samtliga säten?

- Ja
- Nej

3.4 Är fordonet utrustat/ställs det krav på alkolås?

- Ja
- Nej

3.5 Är fordonet utrustat/ställs det krav på sittplats till samtliga elever?

- Ja
- Nej

3.6 Är fordonet försett/ställs det krav på särskild utmärkning som visar dess användning?

- Ja
- Nej

4. CHAUFFÖREN

4.1 Är chauffören anställd av skolan?

- Ja
- Nej

4.2 Genomförs extra utbildning av föraren för just skolskjutstransporter?

- Ja
- Nej

4.3 Hur säkerställs att föraren är behörig att framföra aktuellt skolskjutsfordon?

4.4 Hur säkerställs det att det finns behörig ersättare för ordinarie chaufför vid t.ex. sjukdom?

4.5 Ställs ytterligare trafiksäkerhetskrav på chauffören? Om ja, vad ?

5. SKOLSKJUTSHÅLLPLATSER

5.1 Finns det anordnade skolskjutshållplatser för på- och avstigning?

- Ja
- Nej

5.2 Genomförs det någon form av besiktning av trafikförhållandena vid skolskjutshållplatserna alternativt vid på- avstigningsplatserna? (hastighet, trafikmängd m.m.)

- Ja
- Nej

5.3 Finns det några fastlagda säkerhetsrutiner vid på- och avstigning?

- Ja
- Nej

Tack för ditt svar!

Bilaga 2

Till rektor alt. skolskjutsansvarig vid skolan

Hej!

NTF Stockholms län har fått i uppdrag av Trafikkontoret, Stockholms stad att kartlägga skolskjutsverksamheten vid ett urval av friskolor inom Stockholms Stad. Syftet med föreliggande kartläggning är att få kunskaper om hur skolskjutsverksamheten kopplat till trafiksäkerhet ser ut vid skolor som inte är kommunala. Tidigare i våras genomfördes NTF Stockholm även en liknande undersökning angående kommunal skolskjutsverksamhet i Stockholms län.

Bifogat finns ett enkätformulär som vi vänligen ber dig som rektor alternativt skolskjutsansvarig på skolan, att fylla i och sända tillbaka i bifogat svarskuvert, *senast fredagen den 25 september* (kuverten är märkta med ett nummer för att kunna genomföra korrekta påminnelser). Ditt svar är viktigt!

Med stort tack på för hand!

Vid frågor kontakta undertecknad.

Med vänlig hälsning

Jennie Averby
Projektledare och folkhälsovetare
NTF Stockholms län

08-705 59 44
jennie.averby@ntf.se

Rapporter och annan information finns att hämta
i utskriftsvänligt format på
www.ntf.se/stockholm

NTF är en ideell trafiksäkerhetsorganisation.
Vi är partipolitiskt obundna och arbetar för allas rätt till en trygg och säker trafik
NTF = Nationalföreningen för Trafiksäkerhetens Främjande